

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział 1. O agresji nie tylko w szkole.	15
1.1. Pojęcie, rodzaje i źródła agresji w ujęciu psychologicznym.	15
1.1.1. Istota i rodzaje agresji	15
1.1.2. Teorie wyjaśniające źródła agresji	20
1.2. Specyfika agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży	31
1.2.1. Dzieci i młodzież jako sprawcy i ofiary agresji	31
1.2.2. Agresja i przemoc szkolna.	41
Rozdział 2. O pomaganiu wychowankom w kształtowaniu nieagresywnej osobowości	67
2.1. Stany Ja a możliwości zapobiegania agresji.	67
2.1.1. Strukturalny i funkcjonalny model stanów Ja	68
2.1.2. Stany Ja a agresja	76
2.1.3. Stany Ja a kompetencje emocjonalne i społeczne	78
2.2. Asertywny Dorosły	81
2.2.1. Podmiotowy wymiar asertywności	82
2.2.2. Umiejętności asertywne	91
2.2.3. Aktywność stanu Dorosłego a zachowania asertywne.	101
2.3. Empatyczny Rodzic Opiekuńczy	103
2.3.1. Pojęcie, rodzaje i mechanizmy kształtowania się empatii.	104
2.3.2. Uwarunkowania empatii	111
2.3.3. Empatia a agresja	117
2.3.4. Empatia a model stanów Ja	122

2.4. Moralny Rodzic Normatywny.	128
2.4.1. Aksjologiczne podstawy moralności.	129
2.4.2. Antywartości, stereotypy i uprzedzenia jako predyktory zachowań agresywnych.	136
2.4.3. Aktywność stanu Rodzica Normatywnego a zachowania agresywne.	144
2.5. Przyjazne i wrażliwe Dziecko Naturalne.	149
2.5.1. Potrzeby i emocje jako podstawa motywacji zachowania.	150
2.5.1.1. Potrzeby.	150
2.5.1.2. Emocje.	158
2.5.2. Aktywność stanu Dziecka Naturalnego a zachowania agresywne.	168
2.6. Współdziałające Dziecko Przystosowane.	174
2.6.1. Proces socjalizacji, czyli „cywilizowania” Dziecka Wolnego.	175
2.6.2. Kompetencje społeczne i ich rozwój w dzieciństwie.	185
2.6.3. Dziecko Przystosowane a zachowania agresywne.	191
2.7. Droga ku dojrzałości i odpowiedzialności: integrujący się Dorosły.	203
2.7.1. Wzmacnianie pozytywnych aspektów stanów Ja w pracy pedagogicznej.	204
2.7.1.1. Stany Ja nauczyciela.	204
2.7.1.2. Stany Ja uczniów.	213
2.7.2. Integrowanie się stanu Dorosłego.	218
2.7.3. Działania pedagogiczne na rzecz integrowania stanu Dorosłego.	223
Rozdział 3. O tworzeniu pozytywnych relacji w szkole.	231
3.1. Pozycje życiowe, czyli postawy wobec siebie i innych.	231
3.1.1. Pozycje życiowe i ich konsekwencje.	232
3.1.2. Pozycja <i>Ja jestem OK</i> , czyli poczucie własnej wartości.	239
3.1.3. Pozycja <i>Ty jesteś OK</i> , czyli pozytywne nastawienie wobec innych.	251
3.2. Komunikacja minimalizująca agresję.	268
3.2.1. Komunikacja w ujęciu analizy transakcyjnej.	268
3.2.1.1. Transakcje.	268
3.2.1.2. Gry interpersonalne a agresja.	277
3.2.2. Transakcje z agresją w tle.	289
3.2.3. Znaki rozpoznania i talony psychologiczne a przeciwdziałanie agresji.	299
Rozdział 4. O radzeniu sobie z problemami jako przeciwdziałaniu pasywności i agresji.	309
4.1. Pasywność a agresja.	309

4.2. Skrypty życiowe a kształtowanie agresywnych nastawień i zachowań.	314
4.3. Sytuacje trudne i stres a proces radzenia sobie	323
4.4. Rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych	329
4.4.1. Rozwiązywanie problemów jako pokonywanie trudności a zapobieganie agresji.	330
4.4.2. Radzenie sobie z emocjonalnymi konsekwencjami stresu	338
4.4.3. Radzenie sobie w sytuacjach konfliktowych w interakcjach społecznych	348
4.4.4. Działania długofalowe	354
Rozdział 5. O przyjaznej szkole.	367
5.1. Kultura organizacyjna szkoły a koncepcje analizy transakcyjnej	367
5.2. Stany Ja i pozycje życiowe a funkcjonowanie szkoły.	372
5.3. Strukturalizacja czasu a zapobieganie zachowaniom agresywnym	383
Zamiast zakończenia.	395
Bibliografia	397